

הלבות ראש-חדש סימן תכג

תכג סדר קריאת התורה בראש-חדש, ובו ד' סעיפים:

א *אומר קדיש (ב) (א) תתקבל וכו', במוציאין ספר-תורה וקורים בו ארבעה, אין פותחין מהם ואין מוסיפין עליהם, ואין מפיטין בנביא: ב וקורא הבהן שלשה פסוקים, שהם ו'נדבר' צו' ואמר, (ב) *וְלוֹי חוֹזֵר וְקוֹרֵא וְאָמַרְתָּ, וְקוֹרֵא אֵת הַכֶּכֶּשׂ אַחַד וַעֲשִׂירֵית הָאִפָּה, וַיִּשְׁרָאֵל קוֹרֵא עֵלֵת תְּמִיד עַד וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם, (ג) (א) וּרְבִיעֵי קוֹרֵא וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם עַד הַסּוּף: ג (ד) *אומר קדיש ו'אשרי' ו'אָל לְצִיּוֹן, וְאֵין אוֹמְרִים יַעֲבֹד ה' בְּיוֹם צַרָּה, (ה) וּמְחִיר סַפְרֵי-תוֹרָה לְמָקוֹמוֹ וְעוֹמְדִים לְהַתְּפִיל (ו) תְּפֵלַת מוֹסֵף, וּמְחִיר שְׁלִיחַ-צַּבּוֹר הַתְּפִלָּה (ז) *ואומר (א) [ג] 'בְּתָר', וְכִשְׁמִיעֵ לְמֵלֵא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' אומר 'לְעֻמָּתָם מְשֻׁבָּחִים' כְּמוֹ בְּקִדְשֵׁי שְׁחָרִית, וְאַחַר שְׁפִים חֲזָרָת הַתְּפִלָּה (ח) אומר קדיש, (ט) וְאוֹמֵר מְזוֹמַר בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֵת ה': ד (י) נוהגים (ז) לחלין תפלין כִּשְׁרוּצִים לְהַתְּפִיל מוֹסֵף:

א טור ב משנה
מגלה כ"א ג שם
וכרב ד טור ה שפלי
תלקט סיימן מה, וכן
הוא מנהג ספרדים
ו טור ד שם מנהג
ספרד

שערי תשובה

[ג] בְּתָר. עין בה"ט. וְכַתּוּב בְּסֵפֶר גִּזְרֵי-הַמִּלֻּךְ סִימָן קלר דב"ח יאמר וְעַמּוּךָ יִשְׂרָאֵל וְכִשְׁבַּת וְיֵרֵט עִם עַמּוּךָ יִשְׂרָאֵל, כִּי כִשְׁבַת יְרוּשָׁה יִשְׂרָאֵל הֵם עַמּוּךָ ע"פ הַפּוֹדֵשׁ, ע"ש ש"כ"כ כִּשֶׁם הַרֵב מֵרֵב דָּרָה וְשׁוֹן ז'ל, וְעַן בְּכַרְבִּי בָשֶׁם הָאֲהָרוֹת-חַיִּים וְהַלְבּוֹ ש"כ"כ, דלבו אומר 'עם' לפי שישאל עקר עפ"י המדרש כו', וע"ש ששוא ונתן כזה מהא דהג"מ פ"ג דח"ת דקאמר טוב תורה עם ד"א וכוהו' לשנים סוף וקאמר ובריש פ"ז דטהרות ומסין דהפטע"ט ע"ר, א"ר זמני ונחט עם' על ספ"ל, ע"ש:

ב כ"ב מ"ש, ועין סימן כה ס"יג, ועין פ"ח מה שנסתפק, ועין י"ד אה"ן:

באור הלכה

בְּעוֹרָה עַל שְׂחִיתָּה שְׂחִיתָּה בְּעִמּוּדָה שְׁהִיר אֵין וְשִׁבְהָ בְּעוֹרָה, עַד כָּאֵן לִשְׁנוֹ שֶׁם, הִיר דְּמִסְעֵי לְהוֹרְאָתוֹ מִשִּׁבְהָ בְּעוֹרָה, וְלִפִּי מַה שֶּׁכָּתוּב תוֹסֵפֶת דָּשֶׁם מִטָּר סִמְכָה, אִם יֵבֶן מִכָּל-שָׁפוֹן דָּאֵין לְהַחְמִיר בְּהַלֵּל חוֹץ לְמַקְדָּשׁ בְּסִמְכָה, וְרַק לְפִי הַשַּׁעַם שֶׁכָּתוּב וְכֹן לֹא מְקַרָּא "הַעֲמִידִים בְּבֵית ה'", אֲפָשֶׁר שִׁישׁ לְהַחְמִיר לְכַתּוּלָה דְּסִמְכָה לֹא מְקָרָא עֲמִידָה: וְסִמְכָה מְעֻשָּׂת שְׂאֵם יִגְטֵל אוֹתוֹ וְכָר לֹא יִפֵּל, בְּדוֹאֵי מִתְר"ג.
* וְלוֹי חוֹזֵר וְקוֹרֵא, עַן בְּמִשְׁנֵה בְּרִית דְּרֵית הַגָּרָא בְּגוּה, וְכַמְּטָא לְהַשְׁבֵּא בְּחֻדוּשׁוֹ הַקֶּשֶׁה עַל הַשָּׁם כְּפִי פִרְשֵׁי הַמְּפָרְשִׁים, דְּאֵמָא לֹא נַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁכַּתּוּב הַגָּרָא, וְנִשְׂאָר בְּצִרְף עֵין מִשּׁוֹם דְּלֹא יִנְחָא לָה לְפָרֵשׁ יוֹלָג אֲמַעְמִידוֹת, וְכֹן פִּסָּק הַתְּמַבְּוֹן, עַן שׁוֹ. וְדַע עוֹד, דְּמִסְכַּת סוֹמְרִים שֶׁהִבִּיא הַגָּרָא בְּגוּה, כְּבָר קָרַב הַתְּמַבְּוֹן וְנִמְאָרָה, עַן שֶׁם בְּחֻדוּשֵׁיהֶם, אֲלֵא שְׂהֵם גָּרְסוּ כַּה בְּגַרְסַתְגוֹ שֶׁהִשְׁנִי מִסִּים עַד וְתַסְמִו, וְלִפִּי זֶה כְּתוּב דְּלִמְסַכַּת סוֹמְרִים נִמִּי דוֹלְגִים פְּסוּק אַחַד, אֲלֵא דְלִמְסַכַּתָּא זוֹ קָאִי הַדְּלוּג עַל הַשְּׁלִישִׁי, וְלִתְּמַבְּוֹן שֶׁם כְּפִי פִרְשׁוֹ בְּמִסְכַּת סוֹמְרִים נִגְרָב שֶׁם שְׁמִי דְעוֹת בְּגוּה, וְדָעוּהָ רֵאשׁוֹנָה הַשְּׁלִישִׁי דוֹלָג וְדָרְעָה שֶׁנִּיחָ לֹא מִשְׁחִינִן כָּלל בְּגוּה מִקְּמוֹם שְׂאֵי אֲפָשֶׁר, וְעַל כֵּן מִסִּים הַשְּׁנִי עַד שֶׁנִּי פִּסְטִים שֶׁלְכַסְּפוֹ הַפְּרֹשָׁה, וְהַשְּׁלִישִׁי קוֹרֵא אוֹתָם וְמִסִּים עַד וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם, וְהַגָּרָא בְּנִמְחֻוֹתֵי שֶׁם גָּרַס בְּעֵינָיו אַחַר, עַן שֶׁם. וּמְכַל מְקוֹם לְעַשְׂוֹה נִסִּים כְּמַה שֶׁכַּתּוּב בְּנִמְחֻוֹת, מִסִּים בְּגוּה הַשְּׁלִישִׁי: אֲלֵא שֶׁשֶׁם לָעַד מִסִּים בְּשִׁנְתָּה עֲלֵי-הַגְּבוּעִים, וְכֵן שֶׁן בְּגוּה שְׂאֵין בְּמִנְהַג שֶׁלָּהֶם מִשּׁוֹם אִסוּר, וְכֵן שֶׁנִּי: אֵל לִשְׁנָה אֲדָם מִפְּנֵי הַתְּפִלָּה, עַד כָּאֵן לִשְׁנוֹ. וְעַן בְּתַשְׁבוּת תְּמַס־סוֹפֵר סִימָן קֵא שֶׁחֲזוּק גִּם-כֵּן מִנְהַג דְּיִדְן, וְכֵן בְּתַשְׁבוּת מִשְׁבּוֹת-יַעֲקֹב סִימָן קוֹ:

באר היטב

(ב) תתקבל. זה הקלל, וכל יום שיש בו מוסף אומר קדיש שלם אחר הלל משום שאין סימנו תפלת שחרית: (ג) ורביעי. והבי"ח כתב שיותר טוב שקרא רביעי גם יביום השבת וכן משמע בב"י ד"ש ונהגין כן. ועין ט"ז שהאר"י: (א) בְּתָר. הינו לפי מנהג הספרדים, ובאשכנז אומרים נקדש כמו ביצור. בתפלת מוסף ו"א זכרון לכלם הו"ו ו"א יהיו ו"א לכלנו, ואין לשנות שום מנהג. צ"ל ומנחתם ונספיקם, ח"ט פ"ט דמנחות, מ"א, ע"ש:
(ד) לחלין. ובח"מ"ט של הלחצים קדם קריאת הלל, עין סימן לא ס"ב:

משנה בורכה

א (א) תתקבל. וכלל הוא, (ב) דכל יום שיש בו מוסף אומרים קדיש תתקבל אחר הלל, דהוא סיומא דתפלת שחרית: ב (ב) וְלוֹי חוֹזֵר וְקוֹרֵא* וכו'. השעם מבאר בגמרא, משום דליקא בפירשה זו אלא שמונה פסוקים, ואם-כן אם יקרא הלוי כדרכו שלשה פסוקים לא ישתמי בפירשה אלא שני פסוקים, וקאמ' לו דאין משירם שני פסוקים לפני הפירשה, ובדלעיל ריש סימן קלח. וליקא למימר דלא ליקור בפירשה זו אלא כהן ולוי, והשלישי והרביעי יקראו בפירשת יוביום השבת' ובפירשה דראש-חדש, גם זה אי אפשר, דבפירשה זשבת ליקא אלא שני פסוקים, ועל-כן יהא צריך לסיים לשלישי באינה פסוקים בפירשה דראש-חדש, ולפי מה דקאמ' לו דאין פותחין בפירשה בקוחות משלשה פסוקים, לא יאפשר בפירשה דראש-חדש לפני הרביעי אלא שני פסוקים לפי שהיא פלה רב דמשה פסוקים, ועל-כן צריך לעשות פנוקר לעיל: (ג) וּרְבִיעֵי קוֹרֵא וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם'. ודעת הבי"ח ופרי חדש שיותר טוב לסיים לשלישי עד יוביום השבת', והרביעי יקרא יוביום השבת' עד סוף הקריאה, אכן מפרשי מגדים משמע שצריך לעשות כמנהגנו. ודע עוד, דהג"ר"א חולק אעקר דינא דמתבר, ודועתו סדר הקריאה בראש-חדש הוא כן: כהן קורא שלשה פסוקים, והלוי חמשה עד סוף הפירשה, והשלישי חוזר וקורא שלשה פסוקים האחרונים בפירשה שקרא, וקורא יוביום השבת' עד פירשה דראש-חדש, והרביעי קורא בפירשה דראש-חדש. ועין סימן קצ"ב.

שער הציור

(ב) לאפוקי בתנקה (אחרונים): (ג) עין מגן-אברהם ואלהי רבה ופרי חדש ובידור זצ"ל. וכסודר רב עמם הגרסא זכרון לכלם יחי, וגם ורס זלכפת פשע', עין שם: (א) מגן-אברהם ואלהי רבה. ובפרי חדש כתב דלמחבר בסימן רסח סעיף ו' יצא, עין שם, ואינו כן, דהעקר כפי-שאוברים שם, וכמו שקתבו שם האחרונים לתמה על המחבר: (ד) לבוש:

הַלְבוּשׁ רֵאשִׁי הַחֲדָשׁ סִימָן תַּכְנ

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה מעמד]

שאם ינטל אוהו דְּכָר לא יפיל, בְּנֵי אֵי קָמְרִי (37).

[משנ"ב ס"ק ג]

וְכַבְּעֵי קִרְיָא וְכַבְּרָאֵי חֲדָשִׁים (4).

(4) ובטעם הדבר שקוראים בראש חודש ארבעה אנשים, כתב הלבוש (ס"א) על פי המשנה במגילה (פ"ד מ"ב), שבכך מראים שקדושתו גדולה יותר מיום חול שבו קוראים רק שלשה אנשים, וכמו כן אין מוסיפים ברי"ח על ארבעה קרואים, לומר שקדושתו פחותה מקדושת יום טוב, שבו הרי יש חמשה קרואים.

[ביה"ל ד"ה ולוין]

שְׁתֵּי חֲזוּיָא גַם יָפֵן מְנַהֵג דִּין (6).

(5) וכן כתב במשנ"ב לעיל (סי' קלו ס"ק כא) שמנהגם כדעת השו"ע ולא כדעת הגר"א הנ"ל, וכן הורה החזו"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' נה). וטעמו, כיון שבדברי הרמב"ן (שהובאו במשנ"ב ס"ק ט) מבואר שלא כדעת הגר"א. מאידך, הגר"מ טוקצינסקי (לוח אי"ר ח' חשון, ובספרו ארץ ישראל סי' ו ס"ב) כתב שמנהג הפרושים בארץ ישראל כדעת הגר"א בזה.

[משנ"ב ס"ק ד]

וְאִתְרַבְּנָן 'אֲשֶׁר' יִבְאָ לְצִיּוֹן (6).

(6) ואם טעו ומיד אחר קריאת התורה התפללו מוסף, ולא אמרו 'אשרי' רובא לציון, כתב בשו"ת אגרות משה (איו"ח ח"ד סי' ע ארת טו) שמיד אחר חזרת הש"ץ של מוסף יש לומר 'אשרי' רובא לציון, ולאחר מכן יאמר הש"ץ קדיש שתקבל על התפילה.

[משנ"ב ס"ק ו]

שְׁצַרְיָה לִזְמַר 'אֶת מוֹסֵף' וְכוּ', וְיֵשׁ שְׂאִינִים אוֹמְרִים רַק בְּשַׁנַּת הָעֵבֹר (8) וְכוּ', נִהְרָא נִהְרָא וּפְשָׁטָה (9) וְכוּ', וְצַרְיָה לְחֹזֵר וְלִהְתַּפְּלוֹ (10) וְכוּ', בְּתַמִּידֵי יוֹם וּבְקִרְבָּן מוֹסֵף, יְצָא (11).

(7) ואם טעה ואמר ואת 'מוספי' ראש חודש הזה, כתב הכף החיים (ס"ק יז) שיצא ידי חובה.

(8) ובטעם הדבר כתב הא"ר (ס"ק ו), שבתפילה זו יש י"ב לשונות 'לטובה ולברכה' וכו' כנגד י"ב החודשים, ולכן כנגד חודש העיבור מוסיפים לשון 'לכפרת פשע'. והוסיף, שלפי טעם זה יש לומר כן בכל שנת העיבור, וסיים שבראשונים לא ראה נוסח זה.

(9) והחזו"א (ארחות רבנו ח"ג עמ' נה) נהג לאומרו בשנה מעוברת עד ר"ח ניסן ולא עד בכלל. והערוך השלחן (ס"ה) הבין איש חי (שנה ב' פ' ויקרא אות יט) כתבו לאומרו בכל שנת העיבור. ומנהג נוסף כתבו המקור חיים (ס"ג) והיוסף אומץ (סי' תרצא), שיש לאומרו רק בחודש העיבור.

(10) ואם נזכר קודם שסיים את תפילתו, כתב לעיל (סי' רסח ס"ק טז) לענין הטועה בתפילת שבת, שיחזור ליתכנת שבת, ואם כן הוא הדין בראש חודש, שאם לא סיים את תפילתו יחזור לתחילת הברכה האמצעית.

ואם נזכר כשעומד באמצע הברכה, כתב השו"ע לעיל (שם ס"ב) שיש אומרים שהטועה בתפילת מוסף של שבת התפלל בה כשל

המשך במילואים עמוד 46

(37) וכן לענין תקיעת שופר בראש השנה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תקפה ס"ק ב) שאין לאדם לסמוך על שום דבר באופן שאם ינטל אותו הדבר יפול. ומשמע שסמיכה מועטת מותרת, והיינו שלא יפול אם ינטל הדבר, וכן כתב לקמן (סי' תרו ס"ק י) לענין עמידה ביום כיפור בשעת הידו.

סִימָן תַּכְנ

סֵדֵר קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּרֵאשִׁי הַחֲדָשׁ

[משנ"ב ס"ק א]

דהוא סִימָן דְּתַפְּלוֹת שְׁתַּרְיָא (1).

(1) והקדיש שלאחר ההלל, כתב לעיל (סי' קכג ס"ק יח) שהוא מתיחס לתפילת השמונה עשרה, ולכן כתב (שם) שיהיה הש"ץ מלדבר שלא מעניני התפילה עד לאחר קדיש שתקבל שלאחר ההלל.

ואם טעה ואמר לאחר ההלל חצי קדיש, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ט הע' קיג) שלאחר קריאת התורה יכול לומר קדיש שתקבל במקום חצי קדיש.

וכשמתחלף ש"ץ לקריאת ההלל, המנהג הוא שהש"ץ הראשון אומר את הקדיש שתקבל. ומ"מ אם הש"ץ השני שמע את כל חזרת הש"ץ, כתב הגר"ח קניבסקי (שם) שמסתבר שגם הוא יכול לומר את הקדיש שתקבל שאחר ההלל.

[משנ"ב ס"ק ב]

וְלוֹי חֹזֵר וְקוֹרְא (2) וְכוּ', וְעַל־כֵּן צַרְיָה לְעֲשׂוֹת כַּפְזָר לְעֵיל (3).

(2) וגם כשאינו לוי בבית הכנסת, כתב בשו"ת אמרי ישר (ח"ב סי' ט אות ג) שבמקום לוי יכול הכהן לעלות שנית, אף שחזורים לקרוא פסוק שכבר קראו בעליית הכהן. וכן כתב בשו"ת הר צבי (איו"ח ח"א סי' סז) לענין הקריאה של חול המועד סוכות שלכל העולים לתורה קוראים את אותם הפסוקים, שאם אין לוי נהגים שהכהן עולה שנית במקום לוי. מאידך, התורת חיים (סופר, סי' קלו ס"ק יג) הסתפק מה יעשו באופן זה, וכתב שמוטב שהכהן יצא מבית הכנסת ולא יעלה שנית לתורה, וכן כתב הנפש חיה (מרגליות, סי' קלה ס"ח).

(3) ואם טעה וקרא ללוי עד 'ובראשי חדישיכם', כתב השערי אפרים (שער ז סי"ח) שיקרא לעולה השלישי עוד פעם מ'עולת תמיד' עד 'ובראשי חדישיכם', ואף שבכך הוא חוזר לקרוא מה שכבר קרא, מותר לעשות כן כיון שאי אפשר באופן אחר, וכמו בקריאה של חול המועד סוכות שלכל העולים לתורה קוראים את אותם הפסוקים.

וכן אם טעה וקרא לעולה השלישי גם את הקריאה של העולה הרביעי, כתב הכף החיים (ס"ק ז) שיחזור ויקרא לעולה הרביעי 'ובראשי חדישיכם', ומותר לעשות כן אף שחוזר לקרוא מה שכבר קרא, כיון שאי אפשר באופן אחר.

הלכות ראש חֲדָשׁ סִימָן תב תבא תכב

המשך מעמוד קודם

5) ואם אמר 'יעלה ויבוא', אך במקום לומר 'ראש החודש הזה' הזכיר את אחד החגים, כתב הערוך השלחן (סי' תפז סוף סי'ד) לענין אמירת 'יעלה ויבוא' ביו"ט, שאם הזכיר חג אחר לא יצא ידי חובה, ולכאורה הוא הדין כאן, וכן כתב המקור חיים (סי' קח סי"ב). וכן משמע לקמן (סי' תפז ס"ק יא), שכתב שאם בירט לא הזכיר את שם החג לא יצא, ואף שהזכיר שהיום יו"ט.

ואם חשב שצריך לחזור ולהתפלל, ולאחר שהתחיל להתפלל שנית נזכר שאינו צריך לחזור, כתב השערי תשובה (סי' קיד ס"ק ט, וסי' תרפב ס"ק א) שפסיק אפילו באמצע הברכה.

[משנ"ב ס"ק ד]
מְחִירֵין אוֹתוֹ5).

הלכות ראש חֲדָשׁ סִימָן תכג

המשך מעמוד רפה

לקמן (סי' תקפא ס"ק ב) שברכי נפשי' אומרים אחרי תפילת מוסף, יש שנוהגים לומר גם שיר של יום אחרי תפילת שחרית, וכמו שכתב הכל בו (סי' מג) שיש לומר גם שיר של יום וגם 'ברכי נפשי'. וכן כתבו השיירי כנסת הגדולה (סי' קלג אות ג) והמגן אברהם (סי' קלב סוף ס"ק ד) בשם כנסת הגדולה (סי' קלג). מאידך, דעת הגר"א (מעשה רב אות קנו-קנח) שאין לומר ביום אחד שני מזמורים, ובראש חודש יש לומר רק 'ברכי נפשי', ואפילו כשחל בשבת. וכן משמע בדרישה (סי' קלג אות ב).

ולדעת הגר"א הנ"ל שאומרים רק 'ברכי נפשי', לא הזכיר במשנ"ב אם יש לומר תחילה 'היום יום ראשון [או שני וכו'] בשבת שבו היו הלויים וכו'. ודעת הגר"צ פראנק (מקראי קודש פורים סי' ט) שיש לומר כן, כדי לקיים בזה את מצות 'זכור את יום השבת לקדשו', וכמו שכתב הרמב"ן (שמות כ ח) שהמונה את היום בשבע מקיים מצוה זו. והוסיף הגר"צ פראנק, שיש לדלג על המילים 'שבו היו הלויים אומרים', כדי שלא יהיה משמע שזה השיר שאמרו אף בימות החול.

חול, יפסיק אפילו באמצע הברכה, ובמשנ"ב שם (סי' ק ה) כתב שכן פסקו האחרונים. והא"ר שם (סי' ג) כתב בשם הכל בו (סי' יא), שהוא הדין ברי"ח שפסיק באמצע הברכה, אלא שהמשנ"ב שם (סי' ג) הביא את דברי הא"ר רק לענין יו"ט שדינו כדיון שבת, ולא הזכיר מה הדין ברי"ח.

11) ואם טעה בחתימת הברכה האמצעית ובמקום לומר 'מקדש ישראל וראשי חדשים' אמר 'מקדש ישראל הזמנים', כתב בשו"ת מנחת אלעזר (חי'ג סי' יט) שלא יצא ידי חובה, וכן הורה הגר"ש איערבך (הליכות שלמה ראש חודש פ"א סי"ז). מאידך, הגראמ"מ שך (ישורון מאסף תורני [יא] עמ' רפג) כתב שאינו צריך לחזור, משום שגם ר"ח נחשב בכלל כל הזמנים ומעדי השנה.

[משנ"ב ס"ק ט]
וְאוֹמֵר מְזֻמָּר פְּרָכִי נְפִשִׁי12).

12) ולענין אמירת שיר של יום בנוסף לאמירת 'ברכי נפשי', כתב

הלכות ראש חֲדָשׁ סִימָן תכד תכה

המשך מעמוד 570

אביו הגר"ח (הובא בתשובות והנהגות חי'ב סי' קכח) לענין בין השמשות של שבת, שמדין 'תוספת שבת' יכול לברך ברכה זו בשם ומלכות.

6) ומקור דינו של המג"א (שם ס"ק א) הוא בשו"ת מהרי"ל (סי' נו), שכתב כן לענין אמירת 'על הניסים' בברכת המזון שבסעודת פורים. ואמנם לענין סעודת פורים כתב המשנ"ב לקמן (סי' תרצה ס"ק טז) בשם המג"א (שם ס"ק ט), שאם נמשכה סעודתו עד הלילה והתפלל ערבית לפני שבייך ברכת המזון, נחלקו הפוסקים אם יאמר אחר כך 'על הניסים'. וסיים שם, שראוי לברך קודם שיתפלל, כדי להוציא את עצמו ממחלוקת הפוסקים.

היטב (שם סוף ס"ק ח) כתב שיכול לומר 'רצה' במוצאי שבת רק עד שיעור עיכול של מה שאכל בשבת עצמה [ואף שממשיך לאכול גם במוצאי שבת]. ובשו"ת שבט הלי (ח"ד סי' יח אות ג) כתב, שכמודימה שאין המנהג כהבאר היטב הנ"ל, אלא כמשמעת דברי המשנ"ב.

ואם היה להיפך, שהתחיל לאכול בערב ר"ח וסיים אכילתו ברי"ח, מבואר לעיל (שם ס"ק לג) שצריך לומר 'יעלה ויבוא', שכל מה שנחלקו שם היינו רק אם התחיל לאכול בערב ר"ח שחל בשבת ונמשכה סעודתו לתוך ר"ח, האם מלבד הזכרת ר"ח עליו להזכיר גם את השבת. ובאופן זה, משמע לעיל (סי' רעא ס"ק ל) שאף אם אכל ברי"ח רק מעט צריך לומר 'יעלה ויבוא'.

ובאופן זה שאכל ברי"ח ומברך לאחר ר"ח, אם שכח 'יעלה ויבוא' ונזכר קודם ברכת 'הטוב והמטיב', כתב בביה"ל לעיל (שם סי' ד"ה מוכ"ר) שיכול לברך 'אשר נתן וכו' בלא שם ומלכות, כיון שהשו"ע שם לא הכריע בדיון זה, ורק בגלל הספק כתב שהקובע בדיון זה הוא תחילת הסעודה, שהרי השו"ע לעיל (סי' רעא ס"ז) כתב שמי שאכל בערב שבת ומברך בשבת, צריך לומר 'רצה'.

ואם התארכה סעודתו עד בין השמשות, כתב הקצות השלחן (סי' מז ס"ג ובה"ש שם ס"ק ט) לענין סעודת שבת, שגם בבין השמשות כבר לא יאמר ברכה זו בשם ומלכות. מאידך דעת הגר"ז מבריסק בשם

סימן תכה

דיני ראש-חֲדָשׁ שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת

[משנ"ב ס"ק א]

שְׁהָרִי כְּכָר הַזְּפִיר שֶׁבֶת בְּכַרְכָּה רְבִיעִית14).

1) טעם נוסף כתב לקמן (סי' תפז ס"ק טז) לענין יום טוב שחל בשבת, שיעקר הנוסח של 'יעלה ויבוא' מיוסד על הזכירה של עם ישראל לפני ה', והרי 'זכרון' נאמר רק ביו"ט ובראש חודש, ככתוב (במדבר י ז)

הלכות ראש-חדש סימן תכח

תכד דין הזכרת 'יעלה ויבוא' בכרפת המזון, ובו סעיף אחד:

א אמרינן 'יעלה ויבוא' (ב) בכרפת המזון, ויבוא לא אמר (ג) (א) אין מחזירין אותו. (ב) ואם נזכר קדם שהתחיל 'הטוב והמטיב', לאומר 'ברוך שגמל ראשי החדשים לעמו ישאל לזכרו': הגה ועין לעיל סימן קפח סעיף ז:

תכה דיני ראש-חדש שחל להיות בשבת, ובו ג' סעיפים:

א ראש-חדש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר 'יעלה ויבוא' ב'עבודה', (א) ויאנו מזכיר של שבת ב'יעלה ויבוא'. ומציאין שני ספרים, וקורין בראשון (ב) שבעה בסדר היום, (ב) ובשני קורא מפטיר 'וביום השבת' ובראשי חדשיכם' עד סוף הפרשה, (ד) ו'מפטירין' השמים כסאי' (ואם מזכיר של ראש-חדש, עין לעיל סימן רפד סעיף ב), 'חזין מראש-חדש אלו שחל להיות בשבת (ה) שמפטירין 'עניה סערה': הגה (ו) ויש אומרים (ג) 'השמים כסאי' (טור ומרדכי פ' בני העיר ומנהגים), (ז) וכן נוהגין במדינות אלו, אבל ראש-חדש שחל להיות בשבת מפטירין 'שמעו' (אבודרהם ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים), ויש אומרים 'השמים כסאי', [*] (ח) וכן עקר במקום שאין מנהג שאין סימן ט' ומנהגי מהרא"ק). (אם ארע ראש-חדש בארבע פגישות, מפטירין בשל פגשה (מנהגים). וצ"ע לקמן סימן תרפה: ב 'ראש-חדש שחל להיות באחד בשבת, מפטירין בשבת שלפניו 'ויאמר לו יהונתן מחר חדש' (ואין דוחין 'עניה סערה' (א) (ט) ולא 'שמעו' משום 'מחר חדש' (מנהגים).) ואם ראש-חדש שני ימים, שבת יום ראשון, (י) 'מפטירין

א שבת כ"ד זכר
דנתיא קתא ב מימרא
בבבכות
ג צמיח סימן קפח
ד ע"ז

א ברוחא ביצה י"ו.
צריכי מ' ב טור
מורכי בפרק ב דשבת
ג מימרא זכר הקא
מנחה ל"א ד מרדכי
שם (הנד"א, וקתא
עלוי הדין יוסף
שהוא הדין קתא
מלי טובא וכן יארי
למקח על דבריו
ז שם בפגמא ד בית
י יוסף בשם תמי הריב
רבי יצחק סב"ע

באר היטב

(ב) בכרפת המזון. לענין אם תל ר"ח בשבת ומשך סעודה ג' עד הלילה או אם תל ר"ח בא' בשבת, כתבתי הכל מבאר בסוף סימן קפח, ע"ש. ולענין אם אכל בין מנחה למערב ב"ח או בער"ח, כתבתי הכל מבאר בסימן תיש, ע"ש: (ג) אין. דאי בעי לא אכל פת: (ה) ובשני. לשון מנהגים: ומנהגים ס"ת שניה אצלה ואומר חצי קדיש על שניהם: (ז) השמים. ואם מפטירין בכי חצא וני עקרה וגם עניה סערה, לבוש: (ג) ולא שמעו. והו משנה שאינה צריכה, דלעולם אין ר"ח אב באחד בשבת:

שערי תשובה

[*] וכן עקר כו'. ובדגול מרובה קטב שפכארי נותנין להפטיר שמעו, ועין בא"ר סימן תקמט:
ולענין אם אכל בין מנחה למערב ב"ח או בער"ח, כתבתי הכל מבאר בסימן תיש, ע"ש: (ג) אין. דאי בעי לא אכל פת:
(ה) ובשני. לשון מנהגים: ומנהגים ס"ת שניה אצלה ואומר חצי קדיש על שניהם: (ז) השמים. ואם מפטירין בכי חצא וני עקרה וגם עניה סערה, לבוש: (ג) ולא שמעו. והו משנה שאינה צריכה, דלעולם אין ר"ח אב באחד בשבת:

משנה ברורה

המנחה. והוא הדין איפכא, אם הקהל התפללו בערב ראש-חדש מעריב מבעוד יום והתחיל לאכל אחר ערבית, אף-על-פי שהוא לא התפלל ערבית, אף-על-פי-כן מזכיר של ראש-חדש, דנמשך אחר הקהל. מיהו, אם הוא לא התפלל מנחה עדין, אינו מזכיר של ראש-חדש בין שעתיד להתפלל מנחה של חול, כל זה כתב המגן אברהם, והעתיקוהו (ב) האחרונים לדיןא:

א (א) ויאנו מזכיר וכו'. שחרי כבר הזכיר שבת בכרפה רביעיית: (ב) שבעה בסדר היום. דלכתחלה (ב) אין מפטיר עולה למנין שבעה, וכדלעיל סימן רפב סעיף ד: (ג) ובשני קורא². ומציחין ספר שני (ג) אצל ספר ראשון ואומר חצי קדיש על שניהם: (ד) ומפטירין 'השמים' וכו'. ששם נזכר מענין (ג) ראש-חדש³. ואם שכח וקרא בהפטרה של שבעה, קורא אחריה 'השמים כסאי'⁴; ואם נזכר אחר שפבר ברך ברכות אחרונות⁵, קורא אותה בלי ברכה: (ה) 'מפטירין' 'עניה' וכו'. מפני שאין לרלג שבע דנחמקא, עין לקמן סימן תכח סעיף ח: (ו) ויש אומרים 'השמים' וכו'. דבהפטרה זו יש בה תרמי זכרון ראש-חדש ונתמות ירושלים⁶: (ז) וכן נוהגים. וכתבו האחרונים, דאף-על-פי-כן אין לרלג אחת משבע דנחמקא, ועל-כן כשפטירו בפרשת תצא ביני עקרה' יסימו גם ב'עניה סערה' הפתובה אחריה⁷: (ח) וכן עקר במקום שאין מנהג. ועין בבאור הגר"א שדחה סברא זו מהלכה ופסק בדעה ראשונה דמפטירין 'שמעו'⁸: ב (ט) ולא 'שמעו'. קתב המגן אברהם, דאגב שטפא הזכיר זאת בהג"ה, דלעולם לא תל ראש-חדש אב באחד בשבת: (י) מפטירין 'השמים כסאי'. דסלקא-דעתך דיום שני דראש-חדש הוא עקר ונפטיר בשבת 'מחר חדש':

שער הציון

(ס) משום דבמערבא היי מכריכן על חליצת הפליון לשמור חקרו: (ב) האליה נבה והמיי-אדם: (ב) הגר"א, וכן פתב במאמר-מרדכי, וילא כמשמעות הפרי תנש בקוה, עין שם: (ג) אחרונים: (א) אחרונים: